

Wieringer Eiland Museum
Jan Lont

Klepel november 2022

Driedubbel weekendfeest in september

Zoals elk jaar stond het tweede weekeinde van september in het teken van de Open Monumentendagen. Maar er was dit keer nog meer aan de hand. De gemeente Hollands Kroon vierde haar tienjarig bestaan met het cultuurweekeinde “Kolder in de Kop”. Ons museum was één van de hoofdlocaties. En als laatste organiseerden wij ook nog eens de ambachtendag en beleefde de **Fotobiënnale Wieringen** zijn laatste weekend. Dat alles op dezelfde tijd!

Zaterdag werd de aftrap van “Kolder in de Kop” gegeven door cultuurwethouder Lilian Peters. Onze voorzitter maaide ongewild het gras voor haar voeten weg met in zijn inleidend praatje dezelfde punten die zij had willen aanstippen.

Zo kwam het dat de “Gesmeerde kelen” al gauw aan hun repertoire toe waren. Het weer was optimaal voor de tijd van het jaar en dus werd het concert buiten ten gehore gebracht. Onder leiding van dirigent Gerrit van de Belt ging het er weer als vanouds aan toe.

Daarna waren de “Wieringer Dangers” aan de beurt. Zij dansten op het terras onder het tentdak. Er was uitleg over de dansen en de mooie diverse kostuums.

1

foto's Iris Hos

Het avond programma bestond uit een workshop door Vlinderlin over smartphonefotografie.

Tip: Houd je smartphone eens ondersteboven!

Peter v.d.Dries hield een lezing over maan en sterrenhemel en Jan Lont liet ons met een nachttelescoop naar de hemellichamen kijken.

Op **zondag** zorgde het mooie weer er mede voor dat het al vroeg vrij druk was en dat gedurende de loop van de dag ook bleef.

Nieuw was het verrassende optreden van “De Dulle griet”, het viswijvenkoor uit Enkhuizen. Het bleek totaaltheater, dat door de luisteraars/kijkers zeer gewaardeerd werd. Ook de “Wieringer Dangersers” waren weer present. Hulde!!

De taanketel werd als vanouds gestookt, wat grote wolken rook veroorzaakte (hoe lang kan het nog?) en Bert Mulder zijn vis was uitverkocht. Voor de basisschoolleerlingen was er in de tent de voorstelling Wat ‘n WAD! Daarin werd de jeugd het belang van de Waddenzee op humoristische wijze getoond en verteld. Wat was het een prachtig feest!

Katrien Kortekaas bij de balie

2

Bakkunst

Onze oproep in de Klepel om voor de Ambachtendag iets lekkers te bakken dat verkocht zou kunnen worden, bleef niet onbeantwoord. Er stonden weer heerlijke taarten en andere baksels op de verkooptafel. Dank daarvoor!

Waarom hadden we zo'n oproep gedaan? Tot voor kort ging het altijd zo: Er was iemand die vrijwilligers telefonisch of mondeling benaderde met de vraag om iets te bakken. Het bleef dan vaak altijd bij diezelfde vrijwilligers. En die deden ook al allerlei andere taken.

Nu was het juist zo leuk dat er leden reageerden! Moeten we dat erin houden? Ja natuurlijk.

Wil je ook eens je bakkunsten vertonen en zo het museum ondersteunen? Geef je nu al per email of telefonisch op en bij een festiviteit zullen we je bakhulp inroepen. Alvast geweldig bedankt. keesirishos@gmail.com 0227591820

Nieuwe bord met apperassen in de tuin, foto's HB

Nieuws van de wolgroep

6 keer per jaar komt de wolgroep van het museum bij elkaar. Wat begon als spingroep, werd door het werken met de gesponnen wollen draad al gauw een wolgroep genoemd. Wat je niet allemaal kunt ontdekken aan een simpele draad: vezellengte, sterkte, kleur, textuur, krimp, dikte, hoeveelheid, veerkracht.

We spinnen niet alleen heel gelijkmatig, maar probeerden het ook op een manier die core-spinning genoemd wordt. Rond een vaste kern wordt de wollen draad getwijnd, op zo'n manier dat je de kern niet of minder ziet. De eerstvolgende bijeenkomst op zondag 11 december horen we er nog meer van. Eén van onze vaste deelnemers heeft er een workshop over gevolgd en praat ons bij. Ook gaan we dan de kerstboom versieren.

WIE DOET ER MEE MET HET MAKEN VAN WOLLEN SPULLEN VOOR DE KERSTBOOM ?

Opgave: keesirishos@gmail.com

De afgelopen keer hebben we wol geverfd met de wedeplanten uit de museumtuin. Wede geeft een mooie blauwe kleur, maar er moet wel wat voor gebeuren: bladeren plukken, nerf verwijderen, verhitten tot max. 65gr. C, natriumdithioniet en ammonia toevoegen en beluchten. Maar dan lijkt het ook een sprookje: door het wapperen van de strengen in de lucht begint de wol geleidelijk steeds blauwer te kleuren (door de toetredende zuurstof). Dit gaan we vast nog eens herhalen!

het plukken van de wede-bladeren

het wapperen van de wol

Te koop:

De drie planten die de meest vaste kleuren geven zijn wede, wouw en meekrap. In het museum zijn de zaden ervan te koop, per drie zakjes €2,75.

Probeer ze ook eens te kweken in uw eigen tuin!

geel:wouw

rood: meekrap

blauw: wede

Schenking Wies Plasschaert

Enige tijd geleden hadden wij intensief contact met beeldend kunstenaar Wies Plasschaert, die in het verleden woonachtig was aan de Stroeërweg en aldaar veel werk heeft vervaardigd en kunstmanifestaties heeft georganiseerd, wat het culturele leven op Wieringen destijds een flinke boost heeft gegeven.

Het was onze bedoeling haar, evenals andere kunstenaars voordien, te interviewen, maar door haar zwakke gezondheid is dat voornemen steeds uitgesteld en tenslotte afgesteld door haar toch nog onverwacht verscheiden.

Een van de geschonken schilderijen.

Haar dochter was nog in het bezit van een groot aantal schilderijen van haar moeder, maar krap behuist zijnde, wilde zij ervan af. Toen zij de *Kul* belde om te vragen of wij er belangstelling voor hadden, hebben wij meteen enthousiast gereageerd.

Maandag 26 oktober jl. hebben wij 23 werken van Wies in ontvangst mogen nemen: 21 als schenking 2 in langdurige bruikleen.

Wij hopen dat velen gebruik zullen maken van de mogelijkheid die *Kul* biedt om deze unieke werken te lenen.

Namens het Team *Kunstuitleen*, Fred van Putten

Waterputten en regenwaterkelders

In bijna iedere strop bevond zich in het verleden een waterput, ook wel een welput genoemd. Een waterput is in feite een gat in de grond, waarvan de wanden zijn versterkt met bakstenen. Houten waterputten bestaan ook, maar komen bij stropboerderijen niet voor. Waterputten hadden bij stolpen meestal geen bovengrondse opbouw, ze bevonden zich volledig onder de grond. De putten zijn vaak cilindrisch van vorm en hebben een diameter van ongeveer 90 centimeter. Bij stropboerderijen komen ook flesvormige exemplaren voor, zij lijken met name uit de 19^e eeuw te dateren. De flesvormige putten kunnen heel groot zijn, soms heeft de onderkant een diameter van 2,5 meter! Deze grote waterputten zijn echt een knap staaltje vakwerk, zeker als we bedenken dat de bakstenen van de wand vaak los zijn gestapeld en dus niet gemetseld met mortel. Waterputten zijn een paar meter diep en hebben geen bodem [Op Wieringen zijn ze vaak dieper]. Door de bakstenen wand en de bodem kwam grondwater in de put terecht. Dit werd meestal omhooggehaald door middel van een zwengelpomp van gietijzer of hout.

Voordat men de bakstenen wand van een waterput opbouwde, werd eerst een houten fundament gemaakt. Dit konden wat planken zijn, maar ook een houten wagenwiel. Vaak zijn de houten spijlen van de wielen afgezaagd, maar incidenteel wordt bij een archeologische opgraving een wiel teruggevonden compleet met spaken en as. Het grondwater uit de waterput werd in stolpboerderijen gebruikt als drinkwater voor de koeien gedurende de (winter)maanden dat zij op stal stonden. De put bevindt zich daarom altijd in of bij de koeienstal. [...]

Wagenwiel met spaken als fundering gebruikt bij de bouw van een waterput.

Regenwaterkelder in het huis van Jannie Slotboom

Regenwaterkelders

Een ander type 'put' dat bij de meeste stolpboerderijen was te vinden, is de regenwaterkelder of regenbak. Dit zijn rechthoekige kelders met een bodem en een tongewelf (half rond gewelf) die zich onder de grond bevinden. Vaak zijn ze ongeveer 2 bij 1 meter groot en 1,5 meter diep. Ze waren bestemd om regenwater van het dak van de boerderij of schuur te bewaren, want dit regenwater werd eeuwenlang gebruikt om te drinken, om mee te koken en om de was te doen. Doordat het regenwater onder de grond werd bewaard, bedierf het niet. Regenwaterkelders zijn altijd gemaakt van hardgebakken bakstenen en trasmortel, waardoor ze waterdicht zijn. Hierdoor kon grondwater niet in de kelder doordringen en het water vervuilen. Het regenwater werd vanaf het dak via een dakgoot en regenpijp naar de regenwaterkelder geleid. De kelders bevinden zich daarom bijna altijd tegen een gevel aan. Vaak liggen zij buiten de boerderij, maar binnen komt ook veel voor. In de duinstreek hadden stolpboerderijen vaak geen regenwaterkelders, omdat het grondwater hier van zeer goede kwaliteit was. Veel stolpdaken hebben daarom in dit gebied overhangend riet in plaats van een pannendak met dakgoten: het regenwater hoefde niet te worden opgevangen.

Regenwaterkelders hebben boven de grond een vierkante gemetselde opbouw van ongeveer 70 bij 70 en 60 centimeter hoog. Deze opbouw wordt afgedekt met een plaat van natuursteen, met in het midden een rond gat. Door dit gat kon met behulp van een emmer aan een touw water uit de waterkelder worden geput.

Bij een stolpboerderij waren vaak meerdere regenwaterkelders tegelijk in de gebruik, die water van verschillende gebouwen of dakvlakken opvingen. Het was handig om zoveel mogelijk regenwater te kunnen opslaan, zodat ook in droge periodes voldoende water voorhanden was. Dat dit niet altijd lukte, bewijst een fragment uit het dagboek van veehouder Jan Entius (1875-1956) uit Zuidermeer. Hij schreef bij het jaar 1911: 'het regende in de meimaand ook al niet veel, maar van 29 juni tot 30 september regende het helemaal niet. Ook was het buitengewoon heet in juli, het land was als verschroeid en zag zo dood als in de winter. Regenwater was er niet meer te krijgen'. In dit soort extreem droge periodes zullen stolpbewoners het grondwater uit de waterput in de koeienstal als alternatief hebben gebruikt.

Regenwaterkelders worden niet alleen bij stolpboerderijen gevonden, maar ook bij vrijwel ieder huis dat van vóór 1900 dateert. Ook in de steden vormden dit soort kelders tot in de 20^e eeuw de belangrijkste watervoorziening. Uit archeologisch onderzoek blijkt dat de eerste regenwaterkelders al uit het einde van de 16^e eeuw dateren. Het is vaak lastig om een regenwaterkelder te dateren, omdat zij eeuwenlang op dezelfde manier zijn gebouwd. Een goede aanwijzing voor de ouderdom van een kelder kan de afmeting zijn: als deze exact 2 bij 1 meter is, betekent dit dat hij is gebouwd ná invoering van de meter als meeteenheid in de periode rond 1800.

Dieuwertje Duijn, redacteur 'Vrienden van de stolp' september 2022, uitgave van de Boerderijinstichting Noord-Holland, p. 4-7, met dank aan Jannie Slotboom-Guillot.

9 oktober: Oogstfair

De oogstfair van 9 oktober was goed bezocht. 122 betalende bezoekers, en veel leden. Rondom stonden veel leuke kramen: Marga Lont was er met bijen en met was en honing. Bea Horstman stelde veel mooie hoeden ten toon en verkocht er ook een aantal en Erzsébet Thomasse was er met kleurrijke stoelen, krukjes en mutsen. Er werd soep verkocht uit de foodtruck (alles op!) en er was plantenverkoop van de soroptimisten. In de rijtuigenloods werd kunstnijverheid en in de ontvangstruimte ijs verkocht. Bert Mulder stond er weer met gebakken vis, waar de mensen voor in de rij stonden.

Er werden vanaf 's morgens 7 uur tot 7 uur 's avonds appels en peren geperst in een groot professioneel apparaat. Bijzonder om te zien.

Marja Pappot

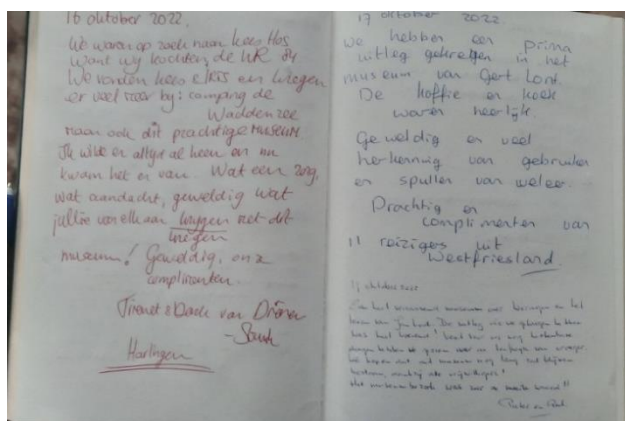
Foto's HB

Varia en gastenboek

Het maken van foto's en beschrijvingen van artikelen uit het depot en boerderij voor de beeldbank is weer opgestart. Zo zijn er door bij voorbeeld de naaigroep weer merkjes in de kleding genaaid. De kleding wordt genummerd, gefotografeerd en op de beeldbank gezet, zodat iedereen kan zoeken naar sokophouders, onderrokken enz.

Er is een mooie nieuwe accu-bosmaaaimachine aangeschaft. Heerlijk maaien zonder snoer!

Nacht van de Nacht

Natuur en Milieufederatie Noord-Holland

Kleine Tocht 4A • 1507 CB Zaandam • 075-6 35 15 98

7

De nacht en het donker zijn van groot belang voor het welzijn van mensen, planten en dieren. Toenemende lichtvervuiling heeft daarom negatieve effecten op onze gezondheid en de biodiversiteit, ook in Noord-Holland. Om mensen bewust te maken van het belang van het donker organiseerde de Natuur en Milieufederatie Noord-Holland met steun van de Provincie Noord-Holland daarom de eerste en speciale editie van de Nacht van de Noord-Hollandse Natuur. Op 29 oktober vond dit evenement plaats in de ontvangstruimte van ons museum, onder de titel [Dark Sky Wadden](#)

Sijas Akkerman en Marcel Renou (rechts André Lont; foto HB)

foto Marcel Renou

Het was dan ook een drukke avond met grote opkomst van ruim 55 mensen (velen niet-Wieringer, die maar net allemaal in de zaal konden), waaronder diverse kinderen die uiteraard bij de presentatie betrokken werden. Na een welkomstwoord door Sijas Akkerman (directeur Natuur en Milieufederatie Noord-Holland), nam André Lont het woord, die een korte toelichting gaf op de locatie van de Donkerte Belevingsplek waar men zich bevond. Hierna werd een mini-college gegeven over het sterrenstelsel door Marcel Renou, professioneel nachtfotograaf. Uiteraard werden door talrijke aanwezigen vragen gesteld.

De aanwezigen hebben vervolgens in groepje, en onder leiding van Marcel Renou een wandeling van zo'n 2,5 kilometer gemaakt aan het nachtelijke wad en aldus de donkerte ontdekt, beleefd en ervaren. Na afloop ervan hebben velen door een telescoop (die aan het museum werd uitgeleend door de Rijksuniversiteit Groningen) de ringen van Saturnus en de manen om Jupiter héél dichtbij gehaald! Een geweldige avond.

8

foto's: Marcel Renou